JAVA EN HET GOUDEILAND VOLGENS DE OUDSTE BERICHTEN.

De oudste onder de Grieksche schrijvers, bij wien men den naam van Java vermeld vindt, is Claudius Ptolemaeus. Het aardrijkskundig werk van dezen Alexandrijnschen sterrekundige, 't welk tusschen 151 en 165 na Chr. moet vervaardigd zijn, [1] behelst in het 7de Boek, aan het einde van het 2de Hoofdstuk het bericht, dat Iabadiu een zeer vruchtbaar eiland is en veel goud oplevert, dat de hoofdstad, aan het westelijk uiteinde gelegen, Argyre (d. i. Zilverstad) heette, en dat de beteekenis des naams Iabadiu is: gersteneiland. Deze naamsverklaring is inderdaad juist, want *yawa* is in 't Sanskrit „gerst", en *diu* is het Prâkritsche woord *dîw*, hetwelk o. a. ook voorkomt in Malediwen, Lakkhediwen, Diu, Diu-Sokotera. De naam van het eiland in zuiver Sanskrit luidt Yawa-dwîpa. De vorm, welke den Alexandrijnschen aardrijkskundige ter ooren was gekomen, was die der volkstaal, en dit is zeer natuurlijk, dewijl in zijne eeuw het Sanskrit, gelijk men weet, niet meer door het volk gesproken werd. Het verdient echter opmerking, dat Ptolemaeus den vorm Iawa, en niet Jawa (spreek uit: Dzjawa), gehoord had, want in de toenmalige en hedendaagsche volkstalen (één tongval uitgezonderd), heeft de *y* van 't Skr. als beginletter de uitspraak van *dzj* aangenomen. Het Iabadiu van Ptolemaeus is dus een half Sanskritsche, half Prâkritsche vorm, zooals bijv. ook Taprobane, dat in zuiver Skr. Tâmraparnî heet, in volledig ontwikkeld Prâkrit echter Tambabâni; als het ware halfweg tusschen beide in staat de in Europa doorgedrongene vorm Taprobane.

Uit de opgaven omtrent de ligging van Iaba-diu bij Ptolemaeus blijkt geenszins met zekerheid, dat juist ons Java, of enkel Java, bedoeld is. Het schijnt althans vreemd, dat Ptole-

---

[1] Zie Lassen, Indische Alterthumskunde, III, bl. 95.

maeus niets zou vernomen hebben aangaande zoo'n uitgestrekt eiland als Sumatra, waarop de Indische kooplieden toch zeker op zijn minst even lang handel gedreven hadden als op Java. Deze bedenking tracht Lassen [1] te ontzenuwen door aan te voeren, dat de Chinees Fa-Hian in 414 na Chr. op zijne terugreis van Indië naar China het eiland Jefo-thi, d. i. Yawa-dîu, bezocht en aldaar veel Brahmanen gevestigd vond. Doch hieruit volgt nog niet, dat Jefo-thi, Yawa-dîu, juist Java of uitsluitend Java aanduidt; Sumatra kan evenzeer in aanmerking komen. Wel is waar is Java, zoover we weten, steeds het middelpunt der uitheemsche Hindusche beschaving geweest, doch Sumatra had hierin ook een aandeel. Alles wat Fa-Hian medegedeelt is belangrijk, omdat het toont welk eenen invloed reeds in 400 na Chr. de Hindus uitoefenden op een gedeelte van den Archipel, en bepaaldelijk op dat gedeelte hetwelk als een tusschenstation tusschen Voorindië en China beschouwd kan worden, maar zijn verhaal kan niet strekken om uit te maken, dat men onder Yawa-dîu Java verstaan moet in tegenoverstelling tot Sumatra. Als Ptolemaeus gewag maakt van den rijkdom des eilands aan goud, dan zou men geneigd zijn ook hieruit op te maken dat hij met Iaba-diu het grootere eiland bedoelde, of wel dat zijne zegslieden tusschen Java en Sumatra, om welke redenen dan ook, geen onderscheid maakten. Al hetgeen Ptolemaeus verder opgeeft, is alleen van nut om ons te overtuigen, dat behalve Java en Sumatra, geen andere grootere eilanden aanspraak kunnen maken Iabadiu te wezen. Wanneer men het aangehaalde hoofdstuk doorleest vindt men telkens gewag gemaakt van eilanden door menscheneters bewoond; van Iabadiu wordt gesproken als van een beschaafd land, met eene hoofdstad, hetgeen het bestaan van andere steden veronderstelt. Nagenoeg 250 jaar nadat de Alexandrijn zijn werk geschreven had, vond de Chinees Fa-Hian op Jefo-thi de Brahmaansche instellingen reeds in vollen bloei. Hoe lang van te voren de Hindusche beschaving tot Java-Sumatra doorgedrongen was, is onbekend, doch klaarblijkelijk was ze daar al ten tijde dat Ptolemaeus den Indischen naam, benevens de vertolking daarvan, opgaf.

Het zal bij menigeen, die niet met den aard en omvang der tot ons gekomen Sanskritsche letterkunde bekend is, bevreemding wekken als hij verneemt hoe luttel van Yawadwîpa in

---

[1] Indische Alt. II, bl. 1042.

Indische werken te vinden is. Toen Lassen in 1849 het 2de deel zijner Indische Alterthumskunde uitgaf, wist men in Europa niet eens, of Yawadwîpa wel in een enkel Sanskrit werk voorkwam. Wel is waar vermeldt een zeer bekend dichtwerk, het Râmâya*n*a, ons Yawadwîpa, doch de volledige uitgave van 't gedicht, waarvan men zich in Europa bediende, die van Gorresio namelijk, is eene doorloopende omwerking van den ouderen tekst en heeft ook Yawadwîpa, of naar eene mogelijke andere lezing Jawadwîpa, verknoeid tot Jaladwîpa, d. i. „watereiland"; eene snuggere verandering. Later zal zich de gelegenheid opdoen om over andere verbasteringen van Yawa te spreken; vooraf zij hier de bedoelde plaats uit het Râmaya*n*a meêgedeeld, volgens de Bombaysche uitgave van 1863. In Boek IV, Hoofdstuk 40, vs. 30 leest men, dat de apen (d. i. de winden) op bevel van Hanumân voor Râma (den Zonnegod), ten einde de geroofde Sîtâ op te sporen, onder de verschillende landen in het verre oosten ook moeten gaan naar Java:

yatnawanto Yawadwîpa*m* saptarâjyopaçobhitam |
Suwar*n*arûpyakadwîpa*m* suwar*n*âkarama*nd*itam ||
Yawadwîpam atikramya Çiçiro nâma parwata*h* |
diwa*m* sp*r*çati ç*r*nge*n*a dewadânawasewita*h* ||

„(Doorzoekt) zorgvuldig Yawadwîpa, waarvan zeven koninkrijken het sieraad uitmaken, het goud- en zilvereiland, rijk aan goudmijnen. [1] Voorbij Yawadwîpa is de berg Çiçira geheeten, die met zijnen top den hemel raakt en door goden en demonen bezocht wordt."

Opmerkelijk is hier de indeeling in zeven koninkrijken, die eer op Sumatra van toepassing zou wezen. De berg Çiçira (d. i. koud, koel) is zuiver fabelachtig; hij maakt de uiterste oostelijke grens van de aardrijkskundige kennis des dichters uit, want verder op worden geen landen, wel fabelachtige zeeën genoemd. Zou Çiçira eene vervorming zijn van een misverstaan *pasisir* „strand."? Doch, laat dit wezen wat het wil, van aanbelang is het niet. — De bewoordingen van het Râmâya*n*a omtrent het goud- en zilvereiland zijn in 't oorspronkelijke niet vrij van dubbelzinnigheid, doch die is niet grooter dan in de vertaling, en nu zou het toch, dunkt me, eene zeer gedwon-

---

[1] De tekst heeft *suwarnakara*, derhalve „rijk aan of prijkende met goudsmeden." Niettegenstaande ook de commentaar zoo leest, is het klaarblijkelijk niets anders dan eene afschrijversfout voor *suwarnâkara*.

gene verklaring wezen, als wij hetzij uit het oorspronkelijke of uit de vertaling wilden opmaken, dat er behalve van Yawadwîpa nog van een ander eiland sprake was. Verreweg de eenvoudigste opvatting is deze, dat goud- en zilvereiland eene omschrijving is van Yawadwîpa. In allen gevalle is Yawadwîpa het oostelijkst gelegen, want daar voorbij komt men aan de grens der aarde. Uit den rijkdom aan goud, die zoo uitdrukkelijk op den voorgrond gesteld wordt, zou men al wederom aan Sumatra denken. Vergelijkt men de opgave in 't Râmâya*n*a met die in Ptolemaeus, dan mag men met genoegzame zekerheid vaststellen, dat, wat ook met Yawadwîpa bedoeld zijn moge, in allen gevalle het goudrijke Yawadwîpa des Indiërs en het goudrijke Iabadiu des Alexandrijns één en hetzelfde zijn.

Het bericht in het Râmâya*n*a zoude aanmerkelijk in waarde winnen, indien men wist uit welken tijd het dagteekent. Daar dit niet het geval is, moeten we ons voorshands met eene ruwe benadering vergenoegen. Zoo we de boven aangehaalde regels en 't geen er bij hoort, vergelijken met een stuk uit het 1ste Boek, Hoofdstuk 55, vs. 3, waar op de Romeinen gezinspeeld wordt, dan vinden we noch in stijl noch in versbouw eenigen grond om de beide stukken niet voor gelijktijdig te houden. Nu kan er toch bij de Indiërs kwalijk sprake geweest zijn van de Romeinen vóór den tijd van Julius Caesar. Aan den anderen kant onderscheiden zich stijl, taal en versbouw van 't Râmâya*n*a zoo aanmerkelijk van die, welke men aantreft in werken uit het laatst der 5de eeuw onzer jaartelling, dat men noodzakelijk een geruim tijdsverloop moet aannemen tusschen het heldendicht en zulke boeken als de Pauliça-Siddhânta uit het laatst der 5de eeuw, als het Âryabha*t*îyam van 499, als de Romaka-Siddhânta van 505, enz. Om kort te gaan, naar eene ruwe schatting moet het bericht in het Indische gedicht ongeveer gelijktijdig zijn met dat van Claudius Ptolemaeus, derhalve van omstreeks 150 na Chr. dagteekenen. Zooveel is zeker, dat de aangetogen plaats uit het Râmâya*n*a de oudste is uit eenig Sanskritsch werk, die van Yawadwîpa spreekt, voor zooverre tot nog toe bekend is.

In tijdsorde volgt nu eene andere opgave, waarvan we met juistheid den tijd kennen. In het sterrekundig leerboek van Âryabha*t*a, geboren 476 na Chr., wordt namelijk gewag gemaakt van Yawa-ko*t*i, d. i. „punt van Java." [1] Aangezien het werk

---

[1] Âryabha*t*iyam, IV, vs. 13.

van Âryabha*t*a nog niet gedrukt is, zij hier tot toelichting medegedeeld, dat reeds bij dezen sterrekundige, evenals bij al de lateren, de eerste meridiaan getrokken wordt over Oojein (Skr. Ujjayinî, Ὀζήνη) en Lankâ (Ceilon). Op 90° westelijk van dezen meridiaan liep, zoo men waande, die van Rome, en op 180° westelijk die van de Insulae Fortunatae. Gelijk men ziet, is het vermeende getal graden tusschen de meridianen van Ceilon en Rome te groot; de fout bij Ptolemaeus is nagenoeg even groot. De tweede fout is nog veel grooter, en tevens veel grooter dan bij Ptolemaeus. Ten oosten op 90° van den meridiaan van Ceilon werd die van Yawa-ko*t*i geacht te wezen. Stellen we, dat met Yawa-ko*t*i de oosthoek van Java bedoeld is, dan vinden we wel is waar dat het verschil in lengte tusschen beide plaatsen niet eens de helft bedraagt van die, welke de Indische sterrekundigen aannemen, doch we hebben reeds opgemerkt, dat het verschil in lengte tusschen de Insulae Fortunatae (Ferro) en Rome ook geschat werd op 90°, terwijl het in werkelijkheid ongeveer 30° bedraagt. De onjuistheid dus der opgave kan geen bezwaar zijn tegen de gelijkstelling van Yawa in Yawako*t*i en Yawadwîpa. De woorden van Âryabha*t*a luiden:

udayo yo Lankâyâ*m* so 'stamayas sawitur ewa Siddhapure |
madhyâhno Yawako*t*yâ*m* Romakawishaye 'rdharâtra*m* syât ||

„Als de zon opkomt op Ceilon, is het zonsondergang in de stad der Gelukzaligen (180° W. L. van Ceilon), middag aan de punt van Java, en middernacht in het land der Romeinen."

Hetgeen we hier bij Âryabha*t*a lezen, vindt men in alle latere Indische leerboeken over sterrekunde terug; alleen heeft de onwetendheid der afschrijvers, misschien ook der latere schrijvers, Yawako*t*i in Yamako*t*i veranderd. Een afschrift van Âryabha*t*a's werk zelf, dat in het noorden van Indië gemaakt is, heeft Yamako*t*i. Al de bekende afschriften uit het noorden zijn echter van begin tot eind bedorven en geheel onbruikbaar; van een commentaar weet men daar ook niets. Toch zijn er ten minste drie commentaren van, die in het zuiden van Indië algemeen bekend zijn, en op de Londensche boekerijen voorhanden. Nu, zoowel in den tekst, dien beide commentaren volgen, als in de verklaring staat Yawako*t*i. In een er van wordt naar aanleiding van bovenstaand vers ook de Sûrya-Siddhânta aangehaald. In de gedrukte uitgave van dit werk [1] staat wederom Yamako*t*î,

[1] XII, vs. 38.

terwijl de uitlegger van Âryabhaṭa in zijne aanhaling Yawakoṭî schrijft. Ook de gedrukte uitgaven van den Siddhânta-Çiromaṇi hebben Yamakoṭi. Hoe de afschrijvers tot dat Yama vervallen zijn, is licht te verklaren. Vooreerst zijn voorbeelden eener verwarring van *w* en *m* talrijk; verder is Yama, de Indische Pluto, een naam dien ieder Hindu kent, al weet hij niets van 't Sanskrit; daarenboven heeft ieder wel eens gehoord van Yama's stad, daar ver aan het einde der wereld. Ongelukkig is Yama's stad niet in het oosten gelegen, maar in het zuiden. Voorts is een woord Yamakoṭi in 't Skr. evenzeer onzin, als „Pluto's punt" het in onze taal wezen zou.

De zoo even genoemde plaats uit den Sûrya-siddhânta verdient ook, dat we een oogenblik er bij stilstaan. Ze luidt:

bhûwṛttapâde pûrwasyâṃ Yawakoṭîti wiçrutâ |
Bhadrâçwawarshe nagarî swarṇaprâkâratoraṇâ ||

„Op een vierde van den omtrek der aarde, ligt oostelijk, in het werelddeel der Bhadrâçwas de als Yawakoṭî vermaarde stad, wier wallen en poorten van goud zijn."

Bij Âryabhaṭa vindt men niets er van, dat Yawakoṭi eene stad is, doch in den Sûrya-Siddhânta, die wel is waar niet in den oudsten, maar wel in den tegenwoordigen vorm later is dan Âryabhaṭa, is de „punt van Java" tot eene hoofdstad geworden. De gouden wallen en poorten schijnen eene opsmukking te wezen van het bericht in 't Râmayaṇa. Die opsmukking heeft in zooverre waarde, omdat ze ons, zoo noodig, versterkt in de overtuiging, dat Yawakoṭi de echte lezing is, en Yamakoṭi eene verknoeiing daarvan, doch voor 't overige geeft ze ons niet meer middelen aan de hand om tusschen de aanspraken van Java en Sumatra op den naam Yawa te beslissen.

Behalve in Sanskritsche bronnen laat het zich verwachten dat ook in Tamilsche werken van Java melding gemaakt wordt. Althans in Winslow's Tamil-English Dictionary wordt opgegeven Yâwattîwu (uit Yâwadîw, d. i. „eiland der Javanen") en Yâwam (d. i. 't Javaansche, nl. eiland). Ook komt in hetzelfde boek onder 't woord *pâshei* (taal) eene lijst voor van 18 talen, waarvan 16 in Voorindië gesproken worden; de twee overige zijn het Chineesch (Sînam), en het Javaansch (Sâwakam). [1]

[1] In het Tamil vervangt de harde keelletter *c* de zachte *j*; de heerschende uitspraak maakt daarvan weêr eene *s*, zoodat Sâwakam beantwoordt aan Skr. Jâwaka (spr. uit Dzjâwaka).

Het is zeker aan onachtzaamheid te wijten, als in stede van *sâwakam*, hetwelk in het woordenboek ontbreekt, opgegeven wordt *sâwasam*, met de vertolking: "one of the eighteen languages — the Malay (!) language of Java." Het is alleszins twijfelachtig, of de Tamils onder hun Javaansch juist die taal verstaan, welke wij de Javaansche noemen, want de Siameezen noemen de Maleische taal Javaansch; dit feit vindt men vermeld in van der Tuuk's Bataksch Leesboek, 4de stuk, bl. 43. Al de bijzonderheden die van der Tuuk nog verder vermeldt, en waarnaar ik den lezer verwijs, strekken al weder om ons te doen gelooven, dat met den naam Java ook Sumatra werd aangeduid. Zoo goed als de Arabieren ons Java groot-Java, en Sumatra klein-Java noemden, schijnen de Indiërs, reeds in veel vroeger tijd éénen naam op beide eilanden toegepast te hebben.

Bij gelegenheid dat hierboven het Râmâya*n*a werd aangehaald, is het gebleken, dat Yawadwîpa het goudeiland heette, of ten minste dat er zulk een eiland bekend was. Het goudeiland Suwar*n*adwîpa of Swar*n*adwîpa, is nu ook van elders bekend. Het komt verscheiden malen voor in de verzameling van vertellingen, die onder den titel van Kathâsarit-sâgara door Somadewa uit Kashmîr in de 12de eeuw uit oudere bronnen bewerkt en uitgegeven zijn. Men leert in dit werk [1] Suwar*n*adwîpa kennen als een land, dat druk door kooplieden bezocht en aangedaan werd op hun tochten naar Ka*t*âha. Ofschoon dit Ka*t*âha òok een dwîpa, d. i. eiland, genoemd wordt, kan toch kwalijk iets anders er meê bedoeld zijn dan Katai, d. i. China. Uit Kathâsarit-sâgara 56, 60 blijkt, dat men van Ka*t*âha uit de reis aanvaardende eerst het Kamfereiland bereikt, vervolgens het Goudeiland, daarna Ceilon en dan het vasteland van Indië. Gemakshalve laat ik de aangehaalde plaats hier in haar geheel volgen:

tac chrutwâ sa tato wipro wa*n*ijâ Dânawarma*n*â |
potena gacchatâ sâka*m* Ka*t*âhadwîpam abhyagât ||
tatrâpi sa dwijo 'çraushîd gata*m* ta*m* wa*n*ija*m* tata*h* |
dwîpât Kanakawarmâ*n*a*m* dwîpa*m* Karpûrasanjnakam ||
ewa*m* krame*n*a Karpûra-Suwar*n*adwîpa-Sinhalân |
wa*n*igbhi*h* saha gatwâpi tam prâpa wa*n*ija*m* na sa*h* ||
sinhalebhyas tu çuçrâwa gata*m* ta*m* wa*n*ija*m* nijam |
deça*m* Kanakawarmâ*n*a*m* Citrakû*t*âbhidham puram ||

---

[1] Zie Kathâs. 54, 100. 129.—56, 62, vgg.— 123, 110.

„Toen de Brahmaan dit hoorde begaf hij zich met den koopman Dânawarman te scheep naar Katâha-dwîpa. Daar echter vernam hij dat de koopman Kanakawarman reeds van daar vertrokken was naar 't Kamfereiland. Hoewel hij nu met handelaars achtereenvolgens naar het Kamfereiland, het Goudeiland en Ceilon reisde, trof hij Kanakawarman niet, doch van de Singaleezen hoorde hij, dat deze naar zijn eigen land, naar de stad Citrakûta (in Bandelkhand) was afgereisd."

We laten in 't midden, welke streek door 't Kamfereiland, dat enkel hier aangetroffen wordt, aangeduid is, Borneo of een ander eiland in de Chineesche zee. Waar het op aankomt, is, dat er tusschen het Goudeiland en Ceilon geen land werd aangedaan. De natuurlijkste verklaring is wel Suwar*n*a-dwîpa voor Sumatra te houden. Van Fa-Hian weten we, dat hij op zijnen terugtocht van Ceilon naar China de reis over Jefothi nam. Hieruit volgt niet met noodzakelijkheid, dat Jefothi, Yawa-dîu, hetzelfde is als het Goudeiland, doch de waarschijnlijkheid er van kan toch moeielijk betwist worden. Jammer genoeg, dat er geen bijzonderheden van Suwar*n*a-dwîpa opgegeven worden; het eenigste wat van eenige waarde zou kunnen wezen is de vermelding, in 54, 108, van eene stad Kalaçapura. [1]

In de bewering, dat men onder Suwar*n*a-dwîpa en Yawa-dwîpa wel eens hetzelfde bedoelde, ligt nog niet opgesloten, dat het spraakgebruik nauwkeurig was, dat er oorspronkelijk en eigenlijk geen onderscheid tusschen beide bestond. In eene Javaansche bron [2], het verhaal van Pandji en Tundjung Seta, heet de laatste een Vorst van Nusa-Kĕntjana, d. i. „Goudeiland", een land van overzee, *tanah sabrang*. Welk eiland nu met dezen naam aangeduid is, mag twijfelachtig zijn, doch zooveel is gewis, dat het van Java onderscheiden wordt.

Wat den naam Goudeiland betreft, die wordt ook in sommige Grieksche schrijvers teruggevonden. Een werk uit het laatst der eerste eeuw onzer jaartelling, de Periplus Maris Erythraei [3]

---

[1] Daar *kalaça* en *kalasa* verschillende spellingen van hetzelfde woord zijn, en *kalasa* zeer licht een verkeerd gelezen *kalapa* wezen kan, zou het niet onmogelijk zijn, als de stad eigenlijk Kalapapura heette.

[2] Wajangverhalen, uitgegeven door T. Roorda, bl. 224.

[3] Bl. 35, vg. in Vol. I der Geographiae veteris scriptores Graeci minores, uitgeg. door Hudson, Oxford 1698. Ik meen menig lezer, die boeken als dit misschien niet dadelijk bij de hand heeft, geen ondienst te doen met hier en daar den tekst uitvoerig aan te halen.

vermeldt in noordoostelijke richting van Taprobane — juister laten zich de streken niet aangeven — enkele wilde volksstammen, zooals de Hippioprosopi (menschen met paardenkoppen) en menscheneters, welke de Hindus in Achterindië terecht of ten onrechte plaatsen. Als men van die wilde streken in oostelijke richting vaart, zóódat men aan zijne rechterhand den oceaan heeft en aan de linker het land, dan komt men aan den Ganges (!) en aan het verst oostelijk gelegene vasteland, „het Gouden" geheeten. Hier de eigen woorden des schrijvers: *μετὰ δὲ ταῦτα, εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ ὠκεανὸν ἐν δεξιοῖς ἐχόντων, εὐώνυμα δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ἔξωθεν παραπλεόντων, ὁ Γάγγης ἀπαντᾷ καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἐσχάτη τῆς ἀνατολῆς ἤπειρος ἡ Χρυσῆ. ποταμὸς δέ ἐστιν περὶ αὐτὴν ὁ Γάγγης λεγόμενος.* Het is overbodig er op te wijzen, welke verwarde begrippen de schrijver omtrent den loop van den Ganges en de kust van Voor- en Achterindië had. Volgens hem is Chryse het uiterste vasteland ten oosten, en stroomt de Ganges daaromstreeks. Na straks hierop gesproken te hebben van eene stad aan den Ganges, van denzelfden naam, en van de natuur- en nijverheidsvoortbrengselen, gaat hij voort: *κατ' αὐτὸν δὲ τὸν ποταμὸν νῆσος ἐστὶν ὠκεάνιος, ἐσχάτη τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὑπ' αὐτὸν ἀνέχοντα τὸν ἥλιον, καλουμένη χρυσῆ, χελώνην ἔχουσα πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν τόπων ἀρίστην.* Derhalve, bij den Ganges (die omstreeks 't uiterste gedeelte van 't vasteland zou loopen) ligt een eiland, ook Chryse genaamd. Dit Goudeiland is het oostelijkste der bewoonde wereld, ligt juist daar, waar de zon opkomt, en levert het beste schildpad op.

Uit deze gedeeltelijk mythologische volzinnen, die men in een Grieksch prozawerk uit dien tijd niet zou verwachten, leiden we af, dat er, afgescheiden van het Goudvasteland, nog een Goudeiland bestond, en verder, dat de schrijver getrouw, zelfs slaafsch, weêrgeeft wat hij van Hindusche of andere varensgezellen had opgevangen. Dat het Goudeiland daar zou liggen, waar de zon opkomt, stemt vrij wel overeen met de mythologische phrase in 't Râmaya*n*a omtrent Yawa-dwîpa gebezigd. — Gaan we over tot een later Grieksch schrijver, Dionysius Periegetes, die in de volgende regels [1] nagenoeg hetzelfde vertelt:

[1] Geogr. vet. script. IV, bl. 110 (vs. 587, vgg.)

Ἀλλ' ὁπόταν Σκυθικοῖο βαθὺν ῥόον ὠκεανοῖο
Νηῒ τάμῃς, προϊέρῳ δὲ πρὸς ἠῴην ἅλα κάμψῃς,
Χρυσείην τοι νῆσον ἄγει πόρος, ἔνθα καὶ αὐτοῦ
Ἀντολίῃ καθαροῖο φαείνεται ἠελίοιο.

Dit strookt zeer wel met het vorige: ook hier wordt van het Goudeiland verteld, wat in den Periplus daarop van toepassing wordt geacht. Nu beweert Professor Lassen in zijne Ind. Alterth. III, 247, 301 en 46, dat beide Grieksche schrijvers dwalen, en dat zij in stede van eiland hadden moeten zeggen: schiereiland. Doch indien hij geweten had,[1] dat Indische bronnen wel degelijk een Goudeiland kennen, zoude hij waarschijnlijk anders geoordeeld hebben. Eigenlijk is het, in de eerste plaats, volstrekt niet de vraag, of de twee Grieken feitelijk gelijk of ongelijk hadden, alleen maar of ze getrouw hadden oververteld wat ze gehoord hadden; met andere woorden, of de vermeende dwaling aan eene vergissing van hen zelven moet toegeschreven worden. Wel verre van dit laatste te veronderstellen, houden wij het er voor, dat hun inlichtingen op betrekkelijke juistheid aanspraak mogen maken, dat hun Goudeiland en het Suwar*n*adwîpa der Hindus één en hetzelfde is. Dit neemt niet weg, dat hun kennis van de oorden, wier naam ze goed opgeven, toch zeer gebrekkig is. Als Dionysius in dier voege de reis van zijn Goudeiland naar Ceilon beschrijft, dat men na om het zuidelijk voorgebergte van Chryse gevaren te zijn Ceilon bereikt, dan is het wel ondoenlijk te beslissen, wat dat voor een gebergte moet geweest zijn. Hij zegt:

Κεῖθεν δὲ στρεφθεὶς νοτίης προπάροιθε κολώνης
Αἶψά κε Κωλιάδος μεγάλην ἐπὶ νῆσον ἵκοιο,
Μητέρα Ταπροβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεφάντων.

In eene Latijnsche navolging van 't gedicht van Dionysius door Rufus Festus Avienus, vs 767, vgg. vindt men wel een eenigzins wijdloopiger, maar nog onbegrijpelijker voorstelling:

inde fluenta
Tenduntur Scythici longe in facis ortum
Eoae, qua cyaneis erepit ab undis
Insula, quod fulvo sol hic magis orbe rubescat.

---

[1] In 1858, toen het 3de Deel der Ind. Alterth. verschenen is, was de Kathâsarit-sâgara nog niet geheel in druk.

Contemplator item qua se mare tendit in austrum,
Inque notum oceanus freta ponti caerula curvat:
Altaque Coliadis mox hic tibi dorsa patescent
Rupis, et intenti spectabis cespitis arces,
Pro quibus ingenti consistens mole per undas
Insula Taprobane gignit taetros elephantos.

Er wordt niet gezegd, waartusschen men zich die *freta*, zeeengte, denken moet, die daarenboven nog dit eigenaardige heeft, dat ze voor schepen uit het noorden komende eene zuidelijke bocht maakt. Het voorzichtigste is, de bijzonderheden, waarin de navolger van zijn voorbeeld afwijkt, voor louter verzonnen te houden.

Wanneer we alles wat uit verschillende bronnen is aangevoerd, overwegen, dan kunnen we ons niet verhelen, dat er in de berichten verwarring heerscht. Desniettemin maken ze, in hun onderling verband beschouwd, een zekeren indruk, dien ik trachten zal zoo bepaald mogelijk in woorden te brengen: 1.) Suwar*n*a-dwîpa en Yawa-dwîpa waren volgens de heerschende voorstellingen één; 2.) twee oorspronkelijk verschillende eilanden werden met elkaar verward; 3.) Suwar*n*a-dwîpa in eigenlijken zin is Sumatra, Yawa-dwîpa in eigenlijken zin Java; 4.) Sumatra, of een deel er van, en Java werden als één geheel beschouwd, wellicht omdat ze in een staatkundig verband stonden, 5.) Met Yawako*t*i: „de punt van Java" werd eigenlijk de oosthoek van Java bedoeld.

H. KERN.